

*KLİNİK ARAŞTIRMA***TEPECİK HASTANESİ HASTA BİLGİLENDİRME
AMAÇLI İNTERNET YAPILANMASININ
DEĞERLENDİRİLMESİ:****I. Hekimlerin Bakış Açısı**

EVALUATION OF THE PATIENT INFORMATION WEBSITE IN TEPECİK TEACHING
HOSPITAL. I. The Physicians' Perspective

Yasemin KÜÇÜKÇİLOĞLU
Suat EREN
Salih DAŞTAN
İsmail UÇMAN
Nuri ERDOĞAN

ÖZET

AMAÇ: Radyolojik görüntüleme yöntemleri hakkında hasta bilgilendirmeye yönelik internet yapılanmasının (www.radyolojibilgilendirme.org) anket çalışması ile değerlendirilmesi.

GEREÇ VE YÖNTEM: Oluşturulan yapılanmanın çeşitli kurumsal çalışmalarla belirlenmiş ölçütlere uygunluğu laboratuvarımız dışında bulunan uzman veya uzmanlık öğrencisi hekimler tarafından bir anket çalışmasıyla değerlendirildi. Anket, Kim ve arkadaşları tarafından üzerinde fikir birliğine varılmış ölçütler göz önüne alınarak hazırlandı. Katılımcıların bu ifadelere verdikleri onay/onaysızlık beşli Likert ölçeği ile değerlendirildi. Anketin güvenilirliği Cronbach alfa güvenilirlik testi ile ölçüldü. Katılımcılarda cinsiyetten kaynaklanan farklılıkların değerlendirilmesi için t-testi, uzmanlık düzeyinden kaynaklanan farkın değerlendirilmesi için tek yönlü varyans analizi kullanıldı.

BULGULAR: Uygulamış olduğumuz anket Cronbach Alfa ölçeği ile güvenilir bulunurken ($\alpha=0,77$). Cinsiyet ve uzmanlık durumunun sonuçlara etkisi saptanmadı ($p>0,05$). Anketi oluşturan öğelere verilen puanlar ortalamasının üzerindedir (>3). Üç ve altındaki puanlar geliştirilmeye açık öğeler olarak değerlendirilmeye alındı.

SONUÇ: Katılımcılar internet yapılanmasını genel olarak doyurucu bulmuştur. Ancak tasarım sorunları, dış bağlantıların yokluğu, bilgilerin kaynağını veya kanıtlarını vermekte eksiklik, hedef kitleye uygunluk ve kullanıcıların eğilimlerini gösterebilecek istatistiklerin olması gibi konularda geliştirme ve güncellemeye gereksinim vardır.

Anahtar Sözcükler: İnternet, Sağlık bilgileri, Sağlık siteleri.

SUMMARY

AIM: Evaluation of the health information website about radiological imaging procedures (www.radyolojibilgilendirme.org) through a questionnaire study.

MATERIAL AND METHOD: The compatibility of the the website with the previously defined institutional criteria, as summarized by Kim et al., was evaluated through a questionnaire study. The participants were expert physicians or residents working in clinical branches. The approval and/or disapproval of the participants related to the items were assessed with a five point Likert scale. Reliability of the questionnaire was assessed by Cronbach's alpha test. T-test and one-way analysis of variance were used to evaluate the affect of gender and medical expertise, respectively.

FINDINGS: The questionnaire was found to be reliable ($\alpha=0,77$). Scores given to the items in the questionnaire were generally above-average (>3). Gender and level of expertise had no influence to the results ($p>0,05$). The items with average score of <3 were regarded as "remarks which need to be improved and updated".

CONCLUSION: The compatibility of the website with the previously defined institutional criteria has an average level of approval, however, the website needs to be improved and updated with regard to the design, external links, references, evidence of information and lack of the user statistics and suitability to a targeted audience.

Key Words: Health information, Internet, Medical website.

GİRİŞ

Son yıllarda sağlık konularında bilgilendirmeye yönelik internet yapılanmaları belirgin artış göstermiş ve internet kullanımının en yaygın nedenleri arasında yer almıştır. İnternet üzerinden sağlık bilgilendirmesi tüketicinin sağlıkla ilgili seçimlerinde iyileştirici rol oynayabilir. Ancak internet erişimindeki genel artışa koşut olarak tüketicilerin internette sağlık bilgilerine nasıl erişeceği, bulunan bilginin niteliğini nasıl ölçeceği, bu bilgilerin tüketiciler tarafından nasıl anlaşıldığı ve ne sonuçlara yol açtığı gibi konularla ilgili kaygılar artmaktadır (1,2).

Bir dizi sağlık kuruluşu sağlık bilgilendirmesi içeren internet yapılanmalarına yönelik kalite çalışmaları gerçekleştirmiştir. Bu çalışmaları 1. kalite ilkelerinin belirlenmesi; 2. kalite etiketi uygulamaları; 3. kullanıcıyı uygun hedefe yönlendirme çalışmaları; 4. bilgi eleme araçları oluşturma; 5. belgelendirme ve denklik (eşyetkilendirme) çalışmaları şeklinde ulamlara (kategorilere) ayırmak olasıdır (3).

Kim ve arkadaşları sağlık bilgilendirmesi için gereken ölçünleri (standartları) gözden geçirmiş ve bu ölçünler temelinde bir takım uzlaşma noktaları belirlemiştir (4). En sık kullanılan ölçünler; içerik, yapılanmanın tasarımı ve estetiği, yazarların, hazırlayan kurumun ve destekleyicilerin kimliğinin açıklanıyor olması, verilen bilginin güncelliği, kaynağın güvenilir olması ve kullanım kolaylığıdır. Pek çok yazar bu ölçütler konusunda görüş birliği içindedirler (4).

Bu çalışmada İzmir Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Radyoloji Laboratuvar Şefliği tarafından hasta bilgilendirmesi amacıyla oluşturulan internet yapılanmasını değerlendirdik. Yapılanma içeriğinde laboratuvarımızda uygulanan görüntüleme yöntemlerinde kullanılan aygıtlar hakkında bilgilendirme, incelemelerin uygulandığı durumlar, hastanın nasıl hazırlanması gerektiği, incelemelerin nasıl uygulandığı, yararları ve riskleri hakkında bilgiler verilmiştir. Yapılanmanın yeterliliği yapılanmayı hazırlayan ekibin dışındaki uzman hekimler tarafından değerlendirilmiştir. Çalışmanın amacı, yapılanmanın kurumsal çalışmalarda belirtilen ölçünlere uygunluğunu saptamak ve gelecekte yapılacak güncellemeleri buna göre planlamaktır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Yapılanmanın Oluşturulması

İnternet yapılanması İzmir Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Radyoloji Laboratuvarı içinde oluşturulan üç kişilik kurul tarafından hazırlanmıştır. Kurul bir laboratuvar şefi, iki kıdemli asistan hekimden ve bir psikologdan oluşmaktadır. Yapılanma içeriği Amerika Radyoloji dernekleri olan American College Radiology (ACR) ve Radiological Society of North America (RSNA)'nın ortaklaşa hazırlamış oldukları www.radiologyinfo.org yapılanmasında yer alan başlıklar temel alınarak düzenlenmiştir. Bu şekilde hazırlanan bilgiler bir yapılanma

tasarımcısı tarafından HTML (Hyper Text Markup Language) metin dili kullanılarak hazırlanmış ve yayına geçirilmiştir. Alan ismi www.radyolojibilgilendirme.org olarak belirlenmiştir.

Anket Çalışması

Kim ve arkadaşları tarafından çeşitli araştırmalarda üzerinde görüş birliğine varılmış kalite ilkeleri doğrultusunda bir anket hazırlanmıştır (4) (Tablo 1). Hazırlanan yapılanmanın bu ilkelere uygunluğunu değerlendirmek amacıyla yapılanmayı hazırlayan laboratuvar dışında kalan çeşitli klinik ve laboratuvarlarda görev yapan şef, şef yardımcısı, uzman hekim ve asistan hekimlerden oluşan bir gruba bu anket uygulanmıştır.

Ankete toplam 51 kişi katılmış olup, bunlardan 6 kişi şef ve şef yardımcısı (%11,7), 17 kişi uzman hekim (%33,3) ve 28 kişi asistan hekimdir (%54,9). Katılımcıların 19'u kadın (%37,2), 32'si erkektir (%62,7). Bunlardan 20 kişi (% 39) başka eğitim ve araştırma hastanelerinin Radyoloji laboratuvarlarında görevlidir.

Anket metni 12 başlıktan oluşmaktadır (Tablo 1). Katılımcıların bu sorulara verdikleri onay/onaysızlık beşli Likert ölçeği ile değerlendirilmiştir. Yorumlama kolaylığı açısından anket sorularına verilen yanıtların ortalama puanları "3'ün altında" ve "4 ve üzerinde" olarak iki gruba ayrılmıştır. Üçün altında puanı bulunan başlıklar "geliştirilmeye açık" olarak yorumlanmıştır.

Tablo 1. Çalışmamızda Kullanılan Anketin İçeriği

HASTA BİLGİLENDİRMESİ AMAÇLI İNTERNET YAPILANMASI DEĞERLENDİRME ANKETİ (SAĞLIK ÇALIŞANLARI İÇİN)			
Ad, soyad:	Yaş:	Cinsiyet: E	K
Görev (Lütfen işaretleyiniz):	Şef/Şef Yardımcısı/Başasistan	Uzman Dr.	Asistan Dr.
Sayın Dr.,			
Lütfen internette www.radyolojibilgilendirme.org sayfasını ziyaret ederek aşağıdaki anketi doldurunuz. Sizden ricamız, sayfaları en az yarım saat inceleyerek cevaplamanızdır. Ankete ait sorular sayfaları inceleyip incelemediğinizi ortaya çıkaracak mahiyettedir. Anketi cevaplamakta isteksiz iseniz lütfen anket sayfasını boş olarak iade ediniz. Bu durumda size cevaplamanız konusunda ısrarcı olunmayacaktır.			
Vakit ayırdığınız için teşekkür ederiz.			
Lütfen değerlendirmenizi aşağıdaki ölçeğe göre yapınız. Uygun seçeneği yuvarlak içine alınız.			
1. Çok yetersiz			
2. Yetersiz			
3. Ne yeterli ne yetersiz			
4. Yeterli			
5. Çok yeterli			
1	İçerikte yeterlilik (Kalitesi, verdiği bilginin güvenilirliği ve doğruluğu, içeriğin amaca hizmet ediyor olması, içeriğin yeterli derinlikte olması)	1	2 3 4 5
2	Tasarım ve göze hitap edebilirlik (Genel görünüm, sunuş, göze hitap ediyor olması, bölümler arasında geçişin kolay olması, bölüm içinde diğer bölümlere geçiş için bağlantıların olması, grafik-fotoğraf-video kullanımı)	1	2 3 4 5
3	Hazırlayan kurumun ya da kişilerin kimliğinin (veya sponsor kurumların kimliğinin) ifşa ediliyor olması	1	2 3 4 5
4	Bilgilerin güncel olması	1	2 3 4 5
5	Hazırlayan kurumun güvenilirliği	1	2 3 4 5
6	Kullanım kolaylığı	1	2 3 4 5
7	İnternette ulaşılabilme kolaylığı	1	2 3 4 5
8	Dış bağlantılar içeriyor olması	1	2 3 4 5
9	Verilen bilgilerin kaynağını veya kanıtlarını veriyor olması	1	2 3 4 5
10	Hedef kitleye uygunluğu	1	2 3 4 5
11	İletişim adreslerinin ve geri dönüş mekanizmalarının olması	1	2 3 4 5
12	Katılımcıların eğilimini veya desteklerini gösterebilecek bilgi sistemi ya da istatistiklerin olması	1	2 3 4 5

Ek önerileriniz varsa lütfen belirtiniz:

Tablo 2. Ankette Yer Alan Soruların Ortalama Puanları ve Katılımcıların Puan Gruplarına Göre Dağılımları

Sorular	<3 Puan Veren Katılımcı Sayısı	≥4 Puan Veren Katılımcı Sayısı	Puan (Ortalama ± Standart Sapma)
Soru 1	4	47	4,2 ± 0,7
Soru 2	10	41	4,0 ± 0,84
Soru 3	15	36	3,8 ± 1,0
Soru 4	4	47	4,4 ± 0,8
Soru 5	7	44	4,3 ± 0,7
Soru 6	6	45	4,3 ± 0,7
Soru 7	7	44	4,4 ± 0,8
Soru 8	19	32	3,6 ± 1,2
Soru 9	20	31	3,5 ± 1,1
Soru 10	14	37	3,8 ± 1,1
Soru 11	7	44	4,1 ± 0,8
Soru12	22	29	3,4 ± 1,3

İstatistiksel Çalışma

Uygulanan anketin güvenilirliği Cronbach alfa güvenilirlik testi ile değerlendirildi. Bu test ile 0.6'nın üzerinde bir alfa değeri anlamlı olarak kabul edildi. Katılımcılarda cinsiyetten kaynaklanan farklılıkların değerlendirilmesi için t-testi, uzmanlık düzeyinden (asistan hekim, uzman hekim, şef, v.s.) kaynaklanan farkın değerlendirilmesi için tek yönlü varyans analizi (tekyönlü-ANOVA) kullanıldı.

BULGULAR

Çalışmamızdaki bulguları aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz:

Uygulamış olduğumuz anket Cronbach Alfa leği ile güvenilir bulunmuştur ($\alpha= 0,77$). Verilen yanıtlar t-testi ile farklı cinsiyetlerde değişkenlik göstermemiştir ($p=0,4$). Aynı şekilde Tek Yönlü Varyans Analizi (Oneway-ANOVA) ile uzmanlık düzeyi ile yanıtlar arasında anlamlı değişiklik bulunmamıştır ($p=0,2$).

Ankette yer alan soruların ortalama puanları ve katılımcı sayısı Tablo 2'de verilmiştir. Anket sonuçlarına göre soruların hepsinin ortalaması 3,4'n üzerindedir. Beş sorunun ortalama puanı dördün altındadır (Sorular 3, 8, 9, 10, ve 12). En düşük puan 3,4 ± 1,3 ile 12. soruya aittir.

TARTIşMA

Sağlık konularında bilgilendirmeye yönelik araştırmalar internet kullanımının en yaygın nedenleri arasında yer almaktadır. Pew Araştırma Merkezi'nin gerçekleş-

tirdiği Pew İnternet ve Amerika Yaşam Projesi çalışmasının sonuçlarına göre 2003 yılında interneti sağlık veya tıp konularında bilgi almak için kullanan Amerikalıların oranı %80'dir (5).

İnternet üzerinden sağlık bilgilendirmesi tüketicinin sağlık ve yaşam biçimine yönelik seçimlerinde iyileştirici rol oynayabilir. Ancak internet erişimindeki genel artış, kullanılan bilgilerin kalitesi ve etkisi ile ilgili kaygılar doğurmaktadır (6). Buna koşut olarak tüketicilerin internette sağlık bilgilerine nasıl erişileceği, bulunan bilginin kalitesinin nasıl ölçüleceği, bu bilgilerin tüketiciler tarafından nasıl anlaşıldığı ve nasıl sonuçlara yol açtığı gibi konuların önemi artmaktadır (1,2).

Bu konulardan en önemlisi sağlık bilgilendirmelerinin kalitesidir. Sağlık bilgilendirmesi amacını taşıyan internet yapılanmaları üzerine yapılan araştırmalarda verilen bilgilerin kalitesi ciddi bir biçimde sorgulanmaktadır (7,1). Buna göre arama motorlarının ilk sayfalarında hedeflenen bilgilere ulaşma oranı %25'in altındadır (7). Doğru ve yeterli sağlık bilgisi aktaran yapılanmaların oranı %50'nin altındadır. Bunların çoğu lise ve üzerindeki eğitim düzeyi olan insanlara seslenmektedir. Ülkemizde 2009 yılı itibarıyla Türkiye İstatistik Kurumu'nun verileri içinde sağlıkla ilgili bilgi edinme amaçlı internet kullanımına yönelik istatistik çalışması bulunmamaktadır.

Greenberg'e göre internetin sağlık bilgilendirmesi amaçıyla kullanılmasını belirleyen en önemli etkenler; 1.Tüketicinin sağlık bilgilendirmesine ulaşma süreci ve 2. Doğru bilgilendirmeyi yapabilecek yapılanma-

ların seçimidir (2). Birinci etken arama motorlarının etkin kullanılması ve bu hizmeti sağlayan kurumların bu amaçla yönlendirme sağlamalarını gerektirir. Doğru bilgilendirmeyi yapabilecek yapılanmaların seçimi ise bilgileri hazırlayan kurumun güvenilirliği ve tüketiciye seslenebilmesi ile ilgilidir.

Tanımlanan güçlükler iki farklı bakış açısından değerlendirilebilir (8):

1. İnternet hizmeti sağlayan kurumların bakış açısı,
2. Hastaların bakış açısı.

Başka bir deyişle yapılanmaları hazırlayan uzman kişiler ve tüketicilerin farklı algılayışları vardır.

Tüketicilerin bakış açısıyla değerlendirildiğinde, Eysenbach, tüketicilerin bir yapılanmanın güvenilirliğini değerlendirirken öncelikle bilginin kaynağına, yapılanmanın profesyonel tasarımına, bilimsel veya resmi dayanakları olup olmadığına, dil ve kullanım kolaylığına dikkat ettiklerini saptamışlardır (9). Amerika'da gerçekleştirilen Tüketici Ağ Gözlemi çalışmasına (Consumer Web Watch Study) göre insanlar internet yapılanmalarının güvenilirliğini değerlendirmek için sıkı ölçütler uygulamamaktadırlar (10). Örneğin bir yapılanmanın güvenlik politikası neredeyse hiç ilgi görmemektedir. Buna karşın sağlık ve para (finans) uzmanlarından oluşan bir grupla yapılan değerlendirmelerde yapılanmaların yüzeysel yönleri değil, bilgilerin derinlik ve kalitesi ile daha fazla ilgilenildiği görülmüştür. Bu bilgiler içerik kalitesi konusunda ölçütler tanımlamak ve tüketici tercihleri ile aralarında bağ kurmak gerekliliğini göstermektedir.

Bir dizi sağlık kuruluşu sağlık bilgilendirmesi içeren internet yapılanmalarına yönelik kalite çalışmaları gerçekleştirmiştir. Bu kurumsal çalışmaların tüketiciye katkısı iki başlık halinde özetlenebilir:

1. Edinilen değerlendirme sonuçları arama motoru sağlayan kurumlarla paylaşarak tüketicinin bu tür yapılanmalara daha hızlı yönelmesi sağlanabilir veya tüketiciye sadece kalitesi saptanmış yapılanmaları sunan arama motorları geliştirilebilir;
2. Tüketici bu yapılanmalara ulaştığı andan başlayarak kendisini yapılanmanın hedefi ve kalitesi hakkında bilgilendirmek olasıdır.

Kaliteyi değerlendirmek için geçerlilik ve güvenilirliği olan değerlendirme araçlarına gereksinim vardır. Bir

internet yapılanmasının kullanım istatistiği, önemli olmakla birlikte verilen bilgilerin algılanma kalitesi ve kullanıcı dostu olup olmadığı konularında yetersizdir (11). Gagliardi ve Jadad, 1998 ve 2002 yıllarında değerlendirme araçlarına yönelik iki farklı inceleme yapmışlardır (12,13). Bu çalışmalara göre değerlendirme araçlarının sayısı giderek artmakta, buna karşın daha az kullanılmaktadır. Standartlar ve kalite açısından bir takım ölçütler kullanarak yeterlilik çalışması yapan ve tüketiciyi bilgilendiren yapılanmalar çok azdır. Aynı şekilde, yapılanmaların nasıl geliştirildiğini açıklayan, kullanım yönergeleri veren ve okuyucuların algılama farklılıklarını araştırmış olan yapılanmalara çok ender rastlanmaktadır. Jadad, bu haliyle sağlık bilgilendirmesi sağlayan yapılanmaların yarardan çok zarar verebileceğini, sağlık uzmanları bir an önce kalite değerlendirme çalışmalarına başlamazsa sağlık kesiminin çok önemli bir iletişim fırsatını kaçıracağını ifade etmiştir (12).

Kim ve arkadaşları sağlık bilgilendirmesi için gereken standartları gözden geçirmiş ve bu ölçütler temelinde bir takım uzlaşma noktaları belirlemiştir (4). Bunlar daha önce yayınlanan 29 değerlendirme yöntemi ve makalenin incelenmesiyle oluşmuştur (4,14). Pek çok yazar bu ölçütler konusunda görüş birliği içindedirler (4). Bu ölçütlerin Türkçeye çevirisi Tablo 1'de bulunan anket metni içinde görülebilir.

Ne yazık ki ülkemiz koşullarında internetin sağlık bilgilendirmesi amacıyla kullanımını araştıran istatistikler bulunmamaktadır. Ülkemiz söz konusu olduğunda internet yoluyla sağlık iletişiminin gerçekleştirilmesinde bazı sorunlar vardır. Bu sorunlardan biri internet erişiminin belirli bir maliyeti olması ve her evde bulunmamasıdır. İkincisi hastaların bilgilendirmeyi kavrayabilecek okuryazarlık düzeyinin yetersizliğidir. Bu yargıyı destekleyebilecek veriler elimizde bulunmamasına rağmen, kişisel izlenimimiz odur ki Türkiye'de belirli bir zaman noktasından itibaren eğitim düzeyi ne olursa olsun "internet okuryazarlığı" yüksek bir genç kuşak oluşmuştur. Bu kuşak, internet teknolojisinin ucuzlamasıyla birlikte önümüzdeki on yıllar içinde toplumun genelini oluşturacaktır. Bu nedenle internet tabanlı eğitim ve bilgilendirme projelerinin şimdiden yaşama geçirilmesi gerekmektedir.

Bu projeler, dikkatle hazırlanmaz ve güncellenmezse hastaya zarar verecek nitelikler taşıyabilir. Bu nedenle hükümetlerin ve sağlık kuruluşlarının bazı sağtöresel

(ahlaki) ilkeler üzerinde g6rüş birliği içinde olması gerekir. Zira sağlık sigortası sisteminde yapılacak geliştirmeler sayesinde bu biçim bilgilendirmeler aynı zamanda yasal belgeler haline gelecektir. Gelişigüzel hazırlanan ve yanlış yönlendirmeler içeren internet yapılanmaları sadece hekim-hasta ilişkisini bozmakla kalmayacak, yasal sorunlar da doğurabilecektir.

Bu çalışmada; hazırlamış olduğumuz radyolojik incelemeler için hasta bilgilendirmesi amacı taşıyan bir internet yapılanmasının belirli ilkelere uygunluğu hekimler tarafından değerlendirilmiştir. Katılımcıların yanıtlarının cinsiyet ve uzmanlık derecesi ile farklılık göstermemesi nedeniyle katılımcılar grubunun homojen olduğu var sayılabilir.

Çalışmamızda sorulara verilen ortalama puanlar doyu- rucu düzeydedir (En düşük puan beş üzerinden $3,4 \pm 1,3$ 'tür). Buna rağmen 3'ün altında puanı olan geliştirilme ve güncellenmeyi hak eden başlıklar şöyledir (Tablo 2).

1. Hazırlayan kurumun ya da kişilerin kimliğinin açıklanıyor olması: Bu sorunun ortalama puanı 4'e yakın ($3,8 \pm 1,0$) olmasına rağmen ortalama puanın düşük gelmemesi beklenirdi, zira yapılanmanın ana sayfasında bu bilgi bulunmaktadır. Anlaşıldığı üzere bu tür bilgiler hekimlerin bile dikkatini çekmemektedir.
2. Katılımcılar dış bağlantılar (link) olmaması konusunu vurgulamıştır. Yapılanma içinde Türkiye Atom Enerjisi Kurumu internet yapılanmasına ait dış bağlantılar mevcuttur. Bunun dışında radyolojik incelemelerle ilgili ek bilgi verebilecek dış bağlantılar yoktur. Bunun gerekçesi 2009 yılında benzer içeriğe sahip aynı amaçlı hazırlanmış Türkçe bir yapılanmanın bulunmamasıdır.
3. Verilen bilgilerin kaynağını veya kanıtlarını veriyor olması: Bu yapılanmayı hazırlamaktaki amacımız ortalama düzeyde internet okuryazarlığu bulunan hastaların anlayabileceği dilde bilgi aktarmaktır. Bu amacı sağlamak için benzer nitelikteki kaynaklara gönderme yapılabilir. Ancak bu amaçla tıbbi yayınların kaynak ya da kanıt olarak gösterilmesi bizce düşünülemez.
4. Hedef kitleye uygunluk: Bize göre bu başlık –her ne kadar ölçütler arasında ön sıralarda yer almasa da- öncelikli bir başlıktır. Hedef kitlesi hastalar

olan bir yapılanmanın bu amaca ulaşamaması düşünülemez. Bununla birlikte bu sorunun hastalar tarafından ve ayrı anketler ile değerlendirilmesi daha uygun olacaktır. Bu etkeni elinizdeki çalışmaya eşlik edecek bir başka çalışmada vurgulamayı hedefledik. Bilgilendirme amaçlı bir yapılanmanın hastalara seslenebilir olması (hitap edebilirlik) pek çok etkene bağlıdır. İyi bir sayfa tasarımı, bağlantıların akıcı bir şekilde sunuluyor olması, görsel öğelerin varlığu (resim, video gibi) bunlar arasındadır. Bilgilendirici metinler söz konusu olduğunda metinlerin anlaşılabilir olması ve kolay okunabilir olması gerekir. Anlaşılabilirlik ya da okunabilirlik ölçütleri söz konusu olduğunda çözülmesi gereken bir diğer sorun öz Türkçe kullanımımızdır. Bu sorun ülkemize özgü olup ankete taban oluşturan ölçütler arasında buna yönelik bir başlık yoktur. Bizim ülkemizde Atatürk'ün başlatmış olduğu dilde yenileşme çalışmaları nedeniyle bu konuda ek hedefler belirleme gereksinimi vardır. Bizler kendi yapılanmamızı hazırlarken günlük dilde kullanılan kelimeleri seçmeye özen gösterdik. Bunların önemli bir kısmı öz Türkçe kelimeler değildir. Nitekim iki katılımcı yapılanma dilinin lise ve üniversite düzeyinde eğitim almış kişilerin anlayabileceği düzeyde olduğunu, hastalara karmaşık gelebileceğini bildirmiştir. Ayrıca bir katılımcı çok fazla tıbbi ve yabancı kökenli kelime kullanıldığını iletmiştir. Bunun bir iletişim çalışması olduğu düşünülürse bu konuda hastalar adına karar vermeyi bırakıp onların eğilimlerini yansıtacak çalışmalar yapmak ve akla yatkın bir çözüm üretmek olasıdır. Bu tür yapılanmalarda hekimlerin ve kurumların sık kullanılan öz Türkçe kelimeleri kullanmaya özen göstermesi gerektiğini düşünüyoruz.

5. Kullanımcıların eğilimini veya desteklerini gösterebilecek bilgi sistemi ya da istatistiklerin olmaması: Bu konu bizim çalışmamızda olduğu gibi Kim ve arkadaşlarının çalışmasında da en az fikir birliği bulunan konudur (4). Yapılanma istatistiklerinin bulunması hekime kabaca fikir verebilir. Ancak bize göre yapılanmanın hastaya seslenebilmesi için olmazsa olmaz koşullardan biri değildir.

Sonuç olarak; hasta bilgilendirmesi yapan internet yapılanmalarının belirli ilkeler doğrultusunda planlanması zorunluluğu vardır. Çalışmamızda kullanılan ankette yer alan sorulara verilen puanların ortalamasının

üzerinde olması yapılanmanın daha önce saptanmış olan ilkelere uygunluk açısından doyurucu olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte tasarım sorunları, dış bağlantıların yokluğu, bilgilerin kaynağını veya kanıtlarını vermekte eksiklik, hedef kitleye uygunluk ve kullanıcıların eğilimlerini gösterebilecek istatistiklerin olması gibi konularda geliştirme ve güncellemeye gereksinim vardır. Hazırlanan metinlerin yabancı kaynaklara dayanılarak şekillendirilmiş olması ve radyolojik incelemeler hakkında başka kaynaklara dış bağlantı bulunmaması sorunları Türkiye’de benzer özellikte internet yapılanmalarının bulunmamasından kaynaklanan sorunlardır. Bu tür yapılanmaların artması ve kalite ölçütlerine uygun duruma getirilmesi ile internet gelecekte hasta-hekim iletişiminde günümüzde olduğundan çok daha önemli bir rol oynayacaktır.

KAYNAKLAR

1. Eysenbach G, Jadad AR. Evidence-based patient choice and consumer health informatics in the Internet age. *J Med Internet Res*. 2001; 3: e19.
2. Greenberg L, D’Andrea G, Lorence D. Setting the public agenda for online health search: A white paper and action agenda. *J Med Internet Res* 2004; 6: e18.
3. Wilson, P, How to find the good and avoid the bad or ugly: a short guide to tools for rating quality of health information on the Internet. *BMJ* 2002; 324: 598-602.
4. Kim P, Eng TR, Deering MJ, Maxfield A. Published criteria for evaluating health related web sites: review. *BMJ* 1999; 318: 647-9.
5. Fox S, Fallows D. Internet health resources: health searches and email have become more commonplace, but there is room for improvement in searches and overall Internet access. *Pew Internet & American Life Project Report*. Jul 2003.
6. Karp S, Monroe AF. Quality of healthcare information on the Internet: caveat emptor still rules. *Manag Care Q* 2002; 10: 3-8.
7. Berland GK, Elliott MN, Morales LS, Algazy JI, Kravitz RL, Broder MS, et al. Health information on the Internet: accessibility, quality, and readability in English and Spanish. *JAMA* 2001; 285: 2612-21.
8. Clayman ML, Boberg EW, Makoul G. The use of patient and provider perspectives to develop a patient-oriented website for women diagnosed with breast cancer. *Patient Education and Counseling* 2008; 72: 429-35.
9. Eysenbach G, Köhler C. How do consumers search for and appraise health information on the world wide web? Qualitative study using focus groups, usability tests, and in-depth interviews. *BMJ* 2002; 324: 573-7.
10. Fogg BJ, Soohoo C, Danielson D, Marable L, Stanford J, Tauber E. How do people evaluate a web site’s credibility?. Stanford, CA: Stanford Persuasive Technology Lab; Oct 2002.
11. Wood FB, Benson D, LaCroix EM, Siegel ER, Fariss S. Use of Internet audience measurement data to gauge market share for online health information services. *J Med Internet Res*. 2005; 7: e31.
12. Jadad AR, Gagliardi A. Rating health information on the Internet: navigating to knowledge or to Babel? *JAMA* 1998; 279: 611-4.
13. Gagliardi A, Jadad AR. Examination of instruments used to rate quality of health information on the internet: chronicle of a voyage with an unclear destination. *BMJ* 2002; 324: 569-73.
14. Eysenbach G, Powell J, Kuss O, Sa ER. Empirical studies assessing the quality of health information for consumers on the world wide web: a systematic review. *JAMA* 2002; 287: 2691-700.

İLETİŞİM

Uz. Dr. C. Suat Eren
İzmir Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Radyoloji Laboratuvarı
İZMİR
Tel. 0532 665 74 25

Başvuru : 08.01.2010
Kabul : 01.03.2010